

Sygn. akt I CSK 2833/22

POSTANOWIENIE

Dnia 19 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku G. I.
z udziałem K. I.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 19 października 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w Koszalinie
z dnia 25 października 2021 r., sygn. akt VII Ca 516/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestnika K. I. od postanowienia Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 25 października 2021 r., sygn. akt VII Ca 516/21 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Oddalając wniosek uczestnika o ustalenie nierównych udziałów, Sąd drugiej instancji podkreślił, że w pierwszych latach małżeństwa uczestnika z wnioskodawczynią (zawartego w 1983 r.), gdy dopiero rozpoczynał działalność gospodarczą, wnioskodawczyni stworzyła mu dom, do którego mógł wracać po niewątpliwe wytężonej i stresującej pracy. Uczestnik nigdy nie postawił wnioskodawczyni zarzutów braku dbałości o dom i wychowanie córki. To właśnie wsparcie ze strony wnioskodawczyni, korzystna atmosfera domowa spowodowały, że uczestnik mógł wykorzystać swój potencjał intelektualny, pomysłowość i zmysł do znajdowania korzystnych inwestycji. W czasie trwania związku małuskiego (rozwód został orzeczony w 2019 r.) wnioskodawczyni pracowała zawodowo przyczyniając się do powstania majątku wspólnego stosownie do swoich możliwości. Przez 20 lat tworzyli zgodne małżeństwo, które wypracowało znaczny majątek dający podstawę do jego dalszego pomnażania nawet już po faktycznym rozpadzie związku. Majątek ten powstał również w wyniku zaciąganych w pierwszych latach małżeństwa kredytów, za których spłatę odpowiedzialni byli oboje małżonkowie, ponosząc jednakowe ryzyko ewentualnego niepowodzenia

inwestycji. Pomimo rozpadu więzi uczuciowej oboje małżonkowie postanowili, że dla wspólnego dobra i korzyści finansowych lepiej będzie kontynuować małżeństwo i współpracować przy dokonywaniu czynności prawnych dotyczących wspólnego majątku.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

W ocenie skarżącego zachodzi konieczność wyjaśnienia: 1) czy przez „ważne powody” w rozumieniu art. 43 § 2 k.r.o. dla potrzeb ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym stron, należy rozumieć to, że małżonek wobec którego skierowane jest żądanie ustalenia nierównych udziałów, wyłącznie w sposób rażący i uporczywy nie przyczynia się lub przyczynia się w mniejszym stopniu niż wynika to z jego możliwości do powstania majątku wspólnego małżonków, czy też wystarczające jest przyjęcie, że małżonek ten nawet pomimo braku rażącego lub uporczywego nie przyczyniania się do powstania majątku wspólnego, co w okolicznościach danej sprawy pozwoli dać podstawę do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym stron; czy fakt stworzenia ogromnego majątku przy wyłącznej pracy (pod względem pomysłu, wykonania, intuicji biznesowej, ekonomii, wykorzystania szans rynkowych) nad jego powstaniem przez jednego z małżonków, w sytuacji biernej postawy w tym zakresie drugiego

z małżonków, może prowadzić do oceny, że małżonkowie w różnym stopniu przyczynili się do powstania majątku wspólnego; czy kwestia przyczynienia się w różnym stopniu do powstania majątku wspólnego stron oraz ważne powody dla potrzeb ustalenia nierównych udziałów, korelują z zasadami współżycia społecznego i oceną czy przyjęcie przyczynienia się do powstania majątku wspólnego w różnym albo równym stopniu, podlegają ocenie pod względem zasad współżycia społecznego.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Konieczność wykładni przepisów prawnych uczestnik łączy z art. 43 § 2 k.r.o. Wskazuje, że z dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, iż należy badać stopień przyczyniania się każdego z małżonków do powstania majątku wspólnego, przy czym ważny jest stopień tego przyczynienia, który należy poddać ocenie, a gdy różnica jest istotna i wyraźna, może uzasadniać ustalenie nierównych udziałów; ważna jest także proporcja rzeczywistego wkładu małżonków w powstanie majątku i jego całościowa wartość.

W orzecznictwie zostało już wyjaśnione, że ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym, o którym stanowi art. 43 § 2 k.r.o., jest dopuszczalne w razie łącznego wystąpienia dwóch przesłanek, a mianowicie - przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego w różnym stopniu oraz istnienie ważnych powodów, które uzasadniają ustalenie nierównych udziałów. Przez przyczynienia się do powstania majątku wspólnego rozumie się całokształt starań każdego z małżonków o założoną przez nich rodzinę i zaspakajanie jej potrzeb (art.

27 k.r.o.), czyli nie tylko wysokość zarobków, czy innych dochodów osiągniętych przez każdego z nich, lecz także i to, jaki użytek czynią oni z tych dochodów, czy gospodarują nimi należycie i nie trwonią ich (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1997 r., I CKN530/97, nie publ.). O stopniu przyczyniania się każdego z małżonków świadczą nie tylko osiągnięcia czysto ekonomiczne, lecz także nakład osobistej pracy przy wychowywaniu dzieci i we wspólnym gospodarstwie domowym. Dla oceny stopnia przyczynienia się każdego z małżonków do powstania majątku wspólnego nie mają przesądzającego znaczenia wyliczenia czysto matematyczne, jednak wynikająca z ocenego charakteru przesłanek z art. 43 § 2 k.r.o., swoboda orzecznicza przy rozstrzygnięciu wniosku o ustalenie nierównych udziałów, nie może przerodzić się w dowolność. Różny stopień przyczynienia się każdego z małżonków może uzasadniać ustalenie nierównych udziałów wtedy, gdy różnica jest istotna i wyraźna. Nie jest też obojętna proporcja, w jakiej rzeczywisty wkład małżonków w powstanie majątku, pozostaje do wartości całego majątku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2013 r., IV CSK 553/12, OSNC-ZD 2014, nr 2, poz. 24).

Drugą jednak konieczną przesłanką dopuszczalności ustalenia nierównych udziałów jest wykazanie, że za takim rozstrzygnięciem przemawiają ważne powody, oceniane przez wzgląd na zasady współżycia społecznego, bo otrzymanie przez jednego z małżonków korzyści z tej części majątku wspólnego, do której powstania on się nie przyczynił, pozostawałoby w sprzeczności z tymi zasadami (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2012 r., II CSK 259/12, nie publ.). Nie jest możliwe zdefiniowanie pojęcia „ważnych powodów”; o tym w konkretnej sprawie decyduje całokształt okoliczności (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 października 1974 r., III CKN 190/74, nie publ.). Ważnym powodem jest w szczególności naganne postępowanie małżonka, przeciwko któremu jest skierowane żądanie ustalenia nierównych udziałów, polegające na tym, że w sposób rażący lub uporczywy nie przyczyniał się on do powstania dorobku stosownie do sił i możliwości zarobkowych (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1973 r., III CRN 227/73, OSNCP 1974, poz. 189; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 października 1997 r., II CKN 348/97, nie publ.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Zdaniem uczestnika skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna ze względu na obiektywną ocenę zachowania stron i sposobu utworzenia majątku wspólnego przez pryzmat przyczynienia się do stworzenia majątku przez niego w większym stopniu niż przez wnioskodawczynię, co przy ocenie z zasadami współżycia społecznego i społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa powinno skutkować taką właśnie oceną przedmiotu sprawy i ustaleniem nierównych udziałów w majątku wspólnym stron, zwłaszcza, że chodzi o ogromy majątek, bo kształtujący się na poziomie 100 000 000 zł. O ile strony tworzyły związek małżeński przez wiele lat, o tyle stworzenie majątku wspólnego tak dużych rozmiarów, miało miejsce w czasie, w którym, przez okres przeszło dziesięcioletni strony nie tworzyły już wspólnego gospodarstwa domowego, albowiem uczestnik w roku 2004-2005 wyprowadził się z dotychczasowego wspólnego domu zamieszkiwanego z wnioskodawczynią.

Lektura uzasadnienia zaskarżonego postanowienia nie daje podstaw do przyjęcia, że orzeczenie to jest oczywiście nieprawidłowe w przedstawionym wyżej

rozumieniu przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Przede wszystkim nie zostało wykazane przez uczestnika, na czym polegała sprzeczność zachowania wnioskodawczyni z zasadami współżycia społecznego. Ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego postanowienia wskazują, że pomimo faktycznej separacji strony współpracowały w odniesieniu do majątku wspólnego, który także i w tym czasie wzrastał.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Z uwagi na to, że rozstrzygnięcie przez Sąd drugiej instancji dotyczyło kwestii zawartej w postanowieniu wstępnym Sądu pierwszej instancji, o kosztach postępowania kasacyjnego orzeknie Sąd pierwszej instancji w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji (art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c.).

[as]